

Dr. Ömer MENEKŞE

MADDE BAĞIMLILIĞI

Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla

Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları / 729
Cep Kitapları / 91
Sorunlarımız Sorumluluklarımız Serisi - 16

Yayın Yönetmeni: Dr. Yüksel Salman
Editör: Dr. Ömer Menekşe
Koordinasyon: Dr. Hafsa Fidan
Tashih: Ömer Çetinkaya

Grafik & Tasarım

RIHTIM Ajans Tel: (0312) 418 16 23

Baskı

Saray Matb. Kağ. Kırt. Tic. ve San. A.Ş. / (0) 312 527 28 90

3. Baskı, Haziran 2011

2011-06-Y-0003-729

ISBN 978 -975-19-4300-2

Sertifika No: 12930

© Diyanet İşleri Başkanlığı

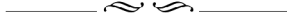
İletişim

Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü
Basılı Yayınlar Daire Başkanlığı
Üniversiteler Mahallesi Dumlupınar Bulvarı No: 147/A
Çankaya / ANKARA
Tel: (0312) 295 72 93 - 94
Faks: (0312) 284 72 88
e-posta: diniyayinlar@diyanet.gov.tr

Dağıtım ve Satış

Döner Sermaye İşletme Müdürlüğü
Tel: (0312) 295 71 53 - 71 56
Faks: (0312) 285 18 54
e-posta: dosim@diyanet.gov.tr

MADDE BAĞIMLILIĞI

Dr. Ömer MENEKŞE

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI

*Bu eser, Din İşleri Yüksek Kurulu'nun 13/03/2008 tarih
ve 27 sayılı kararıyla basılmıştır.*

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ • 7

GİRİŞ • 11

TUZAĞA DÜŞMEK • 13

ÖMÜR SERMAYESİ • 14

BAĞIMLILIK • 16

İNSANLAR NEDEN BAĞIMLI OLUR? • 18

SİGARA BAĞIMLILIĞI • 22

TOPLUMSAL BİR YARA:
İÇKİ - ALKOL • 26

UÇUCU MADDELER • 35

UYUŞTURUCU BAĞIMLILIĞI • 38

UYUŞTURUCU BAĞIMLILARI • 42

SONUÇ • 51

ÖNSÖZ

İnsan, toplum içinde yaşayan bir varlıktır. Toplu hâlde yaşayan insanlar arasında huzur ve mutluluğun sağlanabilmesi için bireylerin, hak ve yükümlülüklerini bilmeleri ve sorumluluk bilinci içerisinde bunun gereğini yerine getirmeleri gerekir. Sorumluluk bilinci önce kişinin kendisine karşı sorumluluğu ile başlamaktadır. Kendisine karşı sorumluluğunu bilen insan, ailesi ve topluma karşı olan sorumluluğunu da yerine getirebilir.

“İnsanoğlu kendisinin başıboş bırakılacağını mı sanır?” (Kiyâme, 75/36) âyeti, insanın sorumluluk sahibi bir varlık olduğunu belirtmekte, *“Nihayet o gün (dünyada yararlandığınız) nimetlerden elbette ve elbette hesaba çekileceksiniz.”* (Tekâsür, 102/8) âyeti de kendisine başta akıl olmak üzere verilen sayısız nimetlere karşılık insanın da, gücü nispetinde yerine getirmek zorunda olduğu belli yükümlükleri olduğunu ifade etmektedir.

Toplumları derinden sarsan sayısız sorunun yaşandığı günümüz dünyasında, insanlık onuruna yakışır aydınlık geleceğin inşası için hepimize sorumluluklar düşmektedir. Zira içinde yaşadığımız dünyada insanlık olarak birçok sorunla karşı karşıyayız.

Dünya genelinde insanlığın geleceğini tehdit eden açlık, fakirlik, işsizlik, çevre kirliliği, doğal afetler, sosyal adaletsizlik, fırsat eşitsizliği, ahlâkî çöküntü, manevî kirlenme, madde bağımlılığı, inançsızlık, zulüm, yolsuzluk, yetersiz sağlık koşulları, eğitim ve hukuk alanında karşılaşılan sorunlar, tarihî ve kültürel değerlerin yok edilmesi ve benzeri

problemlerin yanı sıra insanlar arasındaki diyalog, hoşgörü ve tolerans eksikliği, farklılıklara karşı tahammülsüzlük ve farklılıklarla barış içinde bir arada yaşama konusunda yaşanan şiddet ve terör gibi sorunlarla iç içeyiz.

Bu sorunlar yalnızca bir yöreyi, bölgeyi ya da halkı değil küresel anlamda bütün insanları şu ya da bu şekilde etkilemekte ve ilgilendirmekte, bu sorunların üstesinden gelebilecek toplumlar arası/uluslararası kalıcı çözüm yolları aranmaktadır.

Aslında bütün bu toplumsal sorunların başında sahip olduğumuz değerleri fark edememek ve bu değerleri hayata geçirememek yatmaktadır. Bu itibarla değerlerimizi fark etmek ve o değerleri bir davranış bilincine ve yaşayan bir değer hâline getirebilmek son derece önemlidir. Hiç şüphesiz sahip olduğumuz en önemli değer de inanç ve öğretileriyle 14 asırdır insanlığı aydınlatan bir ışık kaynağı olan yüce dinimiz İslâm'dır.

Bugün, insan potansiyelini geliştirme adına ortaya çıkan psikoterapi yöntemlerinden, ekolojik sorunlara ve uyuşturucu ile mücadeleye varıncaya kadar belki de tüm dünya toplumları, dinin müdahalesine, katkısına, daha açıkçası "kutsal"a ihtiyaç duymaktadır. Ve İslâm çağdaşlık adına bu katkıyı sağlayabilecek, çağdaş dünya için yeni dinî formlar üretebilecek dinamik bir dindir.

Bu itibarla yüce dinimizin emir ve tavsiye ettiği paylaşma ve yardımlaşma gibi prensiplere kulak verip, birbirimize karşı yerine getirmemiz gereken birtakım görev ve sorumlulukların bilincinde olarak, omuz omuza vermeli, hayatı acı ve tatlısıyla paylaşmalı, daha yaşanabilir kılmalı, sosyal yar-

dımlaşma ve paylaşmayı temel alan bir hayat tarzını sürdürmeli, mutlu ve huzurlu yarınlara hep birlikte kavuşmalıyız.

Diyanet İşleri Başkanlığımız, üstlendiği yasal görevin sınırları içinde kalarak günümüz insanının dinî talep ve ihtiyaçlarını karşılamayı, toplumsal huzur ve bütünleşmeyi sağlamayı bir sorumluluk olarak kabul etmektedir. Toplumun manevî hayatını olumsuz yönde etkileyen aile içi sorunlar, toplumun neredeyse her bir katmanında farklı şekillerde tezahür eden şiddet, töre cinayetleri, insan hakları ihlalleri, çevreye karşı ilgisizlik, kötü ve zararlı alışkanlıklar gibi ortak duyarlılık ve çözüm gerektiren sosyal konularda dinî bilgi açısından topluma rehberlik etmeyi, bu alanda varsa yanlış dinî anlayışları gidermeyi, bu sorunların çözümüne yönelik çalışmalar yürüten ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği içerisinde hareket etmeyi bir görev bilmektedir. Birlikte ve barış içinde yaşadığımız, birbirimize insan olarak saygı ve sevgi duyduğumuz bir dünyayı inşa da yüce dinimizin kalıcı öğretisini yapı taşı kılmayı hedeflemektedir.

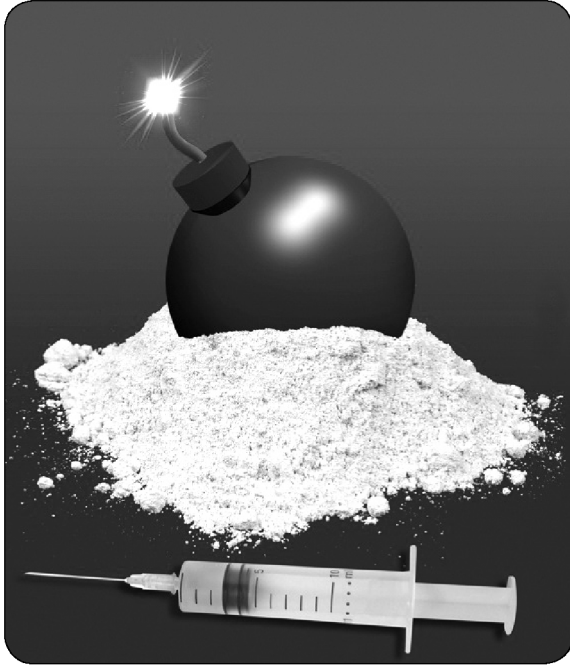
Bu amaç doğrultusunda hazırlanan “Sorunlarımız ve Sorumluluklarımız” adlı bu seri, çağdaş sorunların yakıcılığını, bugünün dünyasını göz önüne alarak, dinin asıllarından özgür düşünceyle ürettiğimiz, inanç ve ahlâkla bütünleşen sahih bilgiyle aşabileceğimizi, sağlıklı bir din algısının ve gündelik hayata yön veren bir maneviyatın topluma ne derece huzur ve sükûnet sağlayabileceğini göstermektedir.

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI

Giriş

Günümüzde, bütün dünyada ve ülkemizde insan ve toplum sağlığını tehdit eden pek çok problemin varlığı, çözüm yollarının karmaşıklığı ve zorluğu hepimizin bildiği gerçeklerdendir. Hemen her gün radyolarda, televizyonlarda, günlük gazetelerde, haftalık ve aylık dergilerde, haberler arasında madde bağımlısı olan insanların, özellikle gençlerin kötü, perişan, zavallı durumları, ölümle sonlanan hayat hikâyeleri, yer almaktadır.

Dolayısı ile madde bağımlılığı, gerek toplumun her kesimini etkilemesi, gerekse de bir toplumdaki diğerine sınır tanımaz yaygınlığı nedeniyle çağımızın en önemli toplumsal sorunlarının başında gelmektedir.

Modern dünyanın acımasız çarkları arasında sıkışıp kalan insanlık, kendine yeni çıkış yolları ararken, özellikle gençleri hedef alan madde bağımlılığı giderek daha da tehlikeli boyutlara ulaşmıştır. Tuzağına düşürdüğü kişilere bir damlasında fırtınalar kopararak sahte cennetler sunan bu sihirli kimya, beraberinde getirdiği acılar ve ölümlerle âdeta cehennemi andırmaktadır. Nitekim her geçen gün hızla artan madde bağımlılığı, yalnızca madde kullanan bireyi değil,

o bireyin içinde doğduğu aileyi, ailenin parçası olduğu toplumu ve giderek insanlık âlemini de etkiler hâle gelmiştir. Ayrıca bu maddelere başlama yaşı da giderek düşmüş, hatta ilköğretim çağındaki çocuklara kadar inmiştir. Sorun çok derin, acı ve yakıcıdır.

Tuzağa Düşmek...

*"Gecenin pususudur tinere çekilen beyin kör,
Sustalının parıltısına mahkûm çıkmaz sokak.
Heyhat bu yaşanmaz alanın bekçisi olsan ne?
Perde perde karanlık siren sesine tutsak."
Halis Büyükbayraktar (hOÇA)*

*"En iyi zehir vücuda yavaş yavaş yayılanıdır.
Kurbanına hiç fark ettirmeden zehirler. Katilden
hiç şüphe ettirmeden öldürür."*

Tuzak da öyledir... Hiç ummadığınız bir anda ayağınıza takılır... Süslü gösterilmiştir ve cazibelidir, bir anda kendine çeker...

Madde bağımlılığı bir tuzaktır. Özellikle gençleri tuzağına çekerken, "Bir kere denemekten ne çıkar?", "Sen özgürsün.", "Zincirlerini kır." gibi ilk bakışta kulağa hoş gelen sihirli sözlerle ölümcül ağına çeker.

Madde bağımlılığı, yayılma özelliği yüksek, ölümcül bir virüs gibidir, koca bir çınarı içten yiyip bitiren bir kurt gibi sinsi bir düşman olarak toplumu yavaş yavaş bitirir.

Ömür Sermayesi

İnsan, Allah'ın, en güzel şekilde yarattığı, bilgi ile donattığı, sayısız nimetler sunduğu ve daha birçok özellekle diğer varlıklara üstün kıldığı bir varlıktır. (Bk.Tin, 95/4; İbrahim, 14/34)

İnsana sayısız nimeti, iyilik ve güzelliği ikram eden Allah Teâlâ, insandan; bunların kadir ve kıymetinin bilinmesini, verdiği ilâhî emanetlerin iyi kullanılmasını ve ömrün verimli bir biçimde değerlendirilmesini istemiştir. Bu nimetlerin hiç birinin tehlikeye atılmamasını ve zâyi edilmesini emretmiş (Bakara, 2/195), ömür boyunca sahip olunacak maddî ve manevî imkânların hoyratça kullanılmamasını ve israf edilmemesini tembihlemiştir (A'râf, 7/31).

Şüphesiz Yüce Allah'ın insanlara verdiği en değerli sermaye ömrüdür. Her şey ömür içinde kazanılır, fakat ömür hiçbir şeyle kazanılamaz. Geçip giden günleri geri döndürecek, bir mum gibi eriyip tükenen bu çok kıymetli hazineyi tekrar kazandıracak başka bir şey yoktur.

Sevgili Peygamberimiz, âdeta insanın değişmez bir zaafını teşkil eden bu husus için yüz yıllar önce ikazda bulunmuş ve şöyle buyurmuştur: *"İnsanların sahip oldukları, fakat çoklarının kıymetini takdir edemeyip aldandıkları iki nimet vardır: Sıhhat ve boş vakit."* (Buharî, "Rikak", 1; İbn Mâce, "Zühd", 15)

Ömür, sağlık içerisinde devam ettiği sürece güzeldir. Çünkü dünya saadetinin başı sağlıktır. İnsanın sağlığı yerinde olmazsa hayatın lezzeti, tadı olmaz. O nedenledir ki; Kanunî Sultan Süleyman bir nefes alıp verecek kadar sağlık içinde olmanın; dünyanın bütün imkânlarından değerli olduğunu şöyle ifade etmiştir:

*"Halk içinde muteber bir nesne yok devlet gibi,
Olmaya devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi."*

Bu yüzden Yüce Allah'a saygı, bütün yaratılmışlara şefkat ve merhamet esasına dayanan İslâm, sağlıklı insan, sağlıklı aile ve sağlıklı toplumu temel amaç edinmiştir. Bu yüzden dinin, canın, aklın, neslin ve malın korunması İslâm'ın beş aslı ilkesi sayılmış; bunu sağlamaya yönelik olarak Kur'an ve Sünnet'te bir takım emir ve yasaklar getirilmiştir. İslâm'ın, sarhoşluk veren, aklî ve ruhî dengeyi bozan, sinir sistemini uyuşturan maddelerin kullanımını haram kılması ve

bu alanda birtakım cezaî müeyyideler koyarak insanları bunlardan uzak tutmaya çalışması böyle yüce bir anlam taşır.

Bağımlılık

Her insanın hayatında bağılıklar vardır. Bağımlılık, bağılıkların tutkuya dönüşmesidir. Bağımlılık aslında hayatımızın pek çok alanında varlığını sürdürmekte... Kimileri televizyonun, kimileri internetin, kimileri kumarın, kimileri ise sigara, alkol ve uyuşturucu gibi maddelerin bağımlısı. Bağımlı olunan şeyler belki birbirinden farklı ancak ortak olan bir şey varsa o da birçok insanın hayatında bağımlılık gerçeğinin yer aldığıdır.

“Bağımlılık, kişinin kullandığı maddeyi birçok kez bırakma girişiminde bulunmasına rağmen bırakamaması, giderek madde dozunu artırması, kullanmayı bıraktığında yoksunluk belirtilerinin ortaya çıkması, zararlarını görmesine rağmen madde kullanmayı sürdürmesi, zamanının büyük bölümünü madde arayarak geçirmesi ile tanımlanan bir durumdur.” (Kültegin Ögel, *Bağımlılığı Önleme*, IQ Kültür ve Sanat Yayıncılık, İstanbul 2001, s. 17)

Bağımlılık bir anda gelişmez, bir süreçtir. Kişi madde kullanır kullanmaz bağımlı olmaz. Bağımlılık yavaş yavaş gelişir. Bağımlılığın geli-

şiminde hep aynı basamaklar vardır... "Bilmem ki, denesem mi... yaa, bir kere denemekten bir şey olmaz. Denedim ama yok, yok. Bir daha mı asla... Bu son olacak ama bir daha asla.. Sonra... Yaa, ben bağımlı olmam... Ben istersem bırakırım. Öyle deme! Bu meret bırakılmaz ki!"... Bırakmak zorundayım... Karar verdim, artık bırakacağım... Evet, işte bıraktım! Bir daha asla başlamam..." ve adım adım bağımlılık gelişir ve kişinin tüm benliğini ele geçirir. Kişi bağımlı olduğunun farkına bile varmaz? Farkına vardığında ise artık çok geçtir...

İnsanlar özgürlükleri için savaşır hatta ölürlere. Ama bazen kendi elleri ile özgürlüklerini yok eder ve bağımlı olurlar...

İnsanlar Neden Bağımlı Olur?

Sigara ve alkol bağımlısı kişilerin hikâyelerinin çok da çarpıcı olmadığı ortadadır. Merak, arkadaş ortamı, özentî, gruba dâhil olma gibi uzun vadede anlamını yitiren nedenler ortaya çıkmaktadır.

Aslında çok basit sorularla dahi bağımlılık denilen şeyin ne denli sıkıntı verici olduğunu anlamak mümkündür. “İçinde 4000 çeşit zehir olan bir maddeyi bir insan neden tüketir?” sorusu sorulduğunda bağımlılar kendilerince açıklamalar yaparlar. Ama bunların birçoğu “yalnızlık duygusu, kendini büyük görme ya da kendini ispatlama” gibi mantık dışında yapılan açıklamalardır. Bu açıdan baktığımızda da söz konusu bağımlılıkla ilgili davranışlar da mantığın bittiği yerde başlar. Çünkü bağımlılık insanın irade gücünü yok etmektedir.

• Merak

Merak...“Denerim, bırakırım” anlayışı...

Merakı artıran gizlilik, gizem, bilinmezlik... Her insanın içinde bulunan merak ve özenme duygusu, bulunduğu ortamdaki birinin söz konusu maddeyi tüketimi ile kendini açığa çıkarır ve kişiler çoğu zaman ilk deneyimlerini bu şekilde yaşarlar. Birçoklarına göre bunun adı

“denemek”tir. Her denemede söz verilir bir daha denememek üzere... Artık bu son diye... Fakat bir veya iki deneme belki de kişiyi dönüşü olmayan yola sevk etmeye, felakete sürüklemeye yeterli... Geleceği yok etmeden önce iyi düşünmek gerek.

• Arkadaş baskısı

Sosyal bir varlık olan insan, hayatı boyunca bu sosyalliği doğrultusunda farklı çevrelerde varlığını sürdürür. Bulunulan her ortam bizlere farklı insanlar, farklı dünyalar ve görüşler sunar. Elbette bu sunulanlar her zaman olumlu şeyler değildir, kimi zaman hayatı derinden etkileyecek deneyimler de bu ortamlarda yaşanır. Aynı zamanda insan hayatı için büyük tehdit oluşturan sigara ve alkol gibi maddelerin de ilk kez tüketildiği ortamlar çoğunlukla arkadaş ortamlarıdır.

Sigara, alkol ve uyuşturucu gibi bağımlılık yapıcı maddelere en önemli başlama nedenlerinden birisi arkadaşlara uymak, ya da bir başka deyişle onların baskısına karşı koyamamaktır. Ayrıca arkadaşları tarafından dışlanmamak, onların özendirilmelerinden dolayı bu maddeleri denemek de birçok kişinin bu maddeleri kullanmasına yol açmaktadır.

“İyi arkadaş, misk taşıyan insana benzer: Misk taşıyan ya sana o kokudan hediye eder ya da ondan sana hoş kokular gelir. Kötü arkadaş ise körük çeken insana benzer. Körük çeken, ya sana kara bulaştırır ya da ondan sana pis du-manlar gelir.” (Buharî, “Büyu”, 38; Müslim, “Birr”, 146; Ebu Davud, “Edeb”, 96)

- **Bir kereden bir şey olmaz...**

Birçok kişi bir kereden bir şey olmaz diye başlar sigara, alkol ve diğer uyuşturuculara. Şüphesiz hiç kimse bağımlı olacağım diye baş-lamaz bu maddeleri kullanmaya. Ama sonunda bağımlı olur.

- **Kontrol edileceğine inanma**

İnsanlar hep bağımlılık yapıcı maddeleri kontrol edebileceklerini düşünürler. Ama bu maddeleri kontrol etmek mümkün değildir. Sonunda kontrol artık ondadır. İnsanın teslim olduğu, yenilgiye uğradığı noktadır bağımlılık. Bağımlılığın en önemli ölçüsü, kullanılan mad-denin kontrol edilememesi ve kullanımın dur-durulamamasıdır. Unutmayalım ki, her zaman, zamanında durabilmek zordur...

- **Çaresizlik**

Manevî boşluk, inanç zaafı, ailedeki huzursuzluklar, ekonomik bozukluklar, mutsuzluk, güvensizlik duygusu, sorunları çözmek için başka yol bulamadığı inancı ve gelecek karşısındaki kaygılar kişiyi strese ve yalnızlığa itiyor. Kişi pek çok sıkıntı yaşıyor, acı çekiyor, bütün bunlardan alkol ve uyuşturucu kullanarak kurtulacağını, sorunlarının çözüleceğini zannediyor. Hâlbuki bu şekilde sorun çözülmemekte, aksine sorunlar daha da artmaktadır. Nitekim bu maddelerin oluşturduğu geçici “sığınma ortamları” ve verdikleri geçici rahatlama, kullananlarda önceleri alışkanlık, daha sonra ise bağımlılık veya tutsaklık doğurmaktadır.

- **Farklı olmak ...**

Bazıları farklı gözükmek için sigara, alkol ya da uyuşturucu kullanır... Sonunda gerçekten farklı olur!..

Sigara Bağımlılığı

Sigara, bağımlılık yapan maddelerin en başında gelmektedir. Sigara sessiz, ama ateşli bir arkadaş gibidir. Sıkıntılı anlarda hemen bu dostta sarılıp onun ateşinde ısınmak, dumanıyla da içteki dertler üflenmek istenir. Hâlbuki sigara ne bir dert ne de bir zevk ortağıdır. O, sadece ve sadece kendimizi kandırmamıza yardımcı olan, bağımlılık yapan bir araçtır. Sigara bağımlısı, vücudunu nikotine alıştırmakta, böylelikle kendi kendini yavaş yavaş zehirlemektedir.

Sigaranın insan sağlığına zararlı olduğu konusunda şüphe ve tereddüt bulunmamaktadır. Dünyanın ve ülkemizin en önemli sağlık sorunlarından biri hâline gelen sigara, içinde bulunan zehirli maddeler nedeniyle birçok hastalığa

neden olmaktadır. Bilim adamları, sigaranın ihtiva ettiği nikotinin ve sigara dumanının bünyede kanser, kalp ve damar hastalıklarından solunum ve sinir sistemlerinde bozukluğa kadar bir dizi tahribata yol açtığından söz etmektedir.

Nitekim eldeki resmi verilere göre ülkemizde birçok kişi akciğer kanseri, damar tıkanıklığı, nefes darlığı vb. hastalıklara sigara sebebiyle yakalanmakta; dünya genelinde yaklaşık olarak yılda dört milyon kişi ülkemizde ise yılda yüz bin kişi, sigaraya bağlı nedenlerden dolayı hayatını kaybetmektedir. Sigara, yol açtığı sağlık sorunlarından başka ekonomik kayıplara da neden olmaktadır. Bunun yanında sigara içmeyen fakat içilen ortamda bulunan pek çok kişi de sigaranın zararından etkilenmektedir. (Bk. <http://www.yesilay.org.tr>; <http://www.ssv.org.tr>)

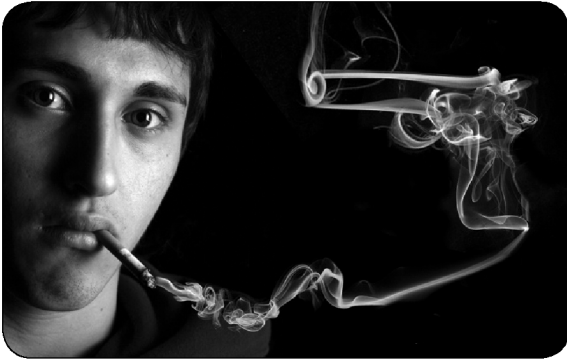
Sigara; sağlığı çok fazla tehdit etmekle beraber aynı zamanda kullanım yaşının çok aşağılara düşmesiyle de dikkat çekmektedir.

Sigaranın zararsız olduğunu söylemek, bugün ilmen ve tıbben mümkün olmadığına göre, konunun dinimizce de yasaklar çerçevesinin dışında düşünülmemeyeceği şüphesizdir.

Dinimiz kişinin kendisine ve başkasına zarar vermesini, ezada bulunmasını ve israfı haram kılmıştır. Nitekim Yüce Allah, kitabımız

Kur'an'da; *"Kendi kendinizi tehlikeye atmayın!"* (Bakara, 2/195) buyurarak hayatımızı tehlikeye sokacak her türlü tavırdan, alışkanlıktan kaçınmamızı istemektedir.

Hz. Peygamber (s.a.s.) de; *"Ne kendine ne de bir başkasına zarar vermek, yapılan zarara da zararlar karşılık vermek yoktur."* (İbn Mace, "Ahkâm", 17; Malik, "Akdiye", 31) buyurarak bir kimsenin kendisine ve başkalarına zarar vermemesini istemiştir. Sigaranın hem içene, hem de çevresinde bulunan kimselere verdiği zarar göz önüne alınca, hem Allah hakkının hem de kul hakkının birlikte ihlal edildiği apaçıktır. Bununla birlikte Yüce Allah, bizlere ölçülü davranmayı, itidalli olmayı emretmiş ve israfı da yasaklamıştır. Zira bu konuda: *"Yiyiniz, içiniz fakat israf etmeyiniz! Çünkü Allah, israf edenleri sevmez."* (A'râf, 7/31) buyurmuştur.

Bu itibarla bazı âlimler, içene ve dumanını teneffüs eden herkese zararlı olması, açık bir israfa, kişinin nafaka yükümlülüğünü etkileyip aile fertlerinin ve bakmakla yükümlü bulunduğu kimselerin nafakasını kısmasına yol açması, zorunlu harcamalardan ve aslî ihtiyaçlarından bile fedakârlık yapmaya zorlaması, eza ve fena kokusu sebebiyle sigaranın "**haram**" olduğunu söylemişlerdir.

Hakkında açık bir yasaklayıcı bir hüküm bulunmadığını ifade eden bazı âlimler ise sigarayı "**mekruh**" görmüşlerdir.

Bu itibarla sigara içmenin "**tahrimen mekruh**" olduğunda şüphe yoktur. "Tahrimen mekruh" ise zannî bir delil ile kesin olarak yapılmaması istenen şeydir. Bu yasak aslında haram gibi yapılmaması kesin ve bağlayıcı olarak istenmiştir. Bunları işlemek haram bir fiili işlemek gibi günah ve kınamayı, bunlardan uzak durmak ise övülmeyi ve sevabı gerektirir. (Bk. Alparlan Özyazıcı, *Alkollü İçkiler, Sigara ve Madde Bağımlılığı*, DiB. Yay. Ank. 2007, s. 137-140)

Artık herkes sigaranın sağlığa zararlı olduğunu biliyor ve çoğunluk sigarayı bırakmak istiyor. Buna karşın sigarayı bırakabileceğine inanan kişi sayısı çok az...

Toplumsal Bir Yara: İçki - Alkol

Madde bağımlılığının en yaygın olanlarından bir tanesi de alkole olan bağımlılıktır. Alkol kullanımı ve doğurduğu sonuçlar çağımızın en önemli sorunlarından biridir. Alkol kullanımının yol açtığı sağlık sorunları yanında trafik kazaları, intiharlar, suça yönelme, aile yuvasının yıkılması, iş hayatının bozulması, meslek kayıpları ve çeşitli ekonomik yıkımlar açısından toplumlara verdiği zararlar çok boyutlu sorunlar oluşturmaktadır.

Rahmet dini olan İslâm, insanların dünya ve âhiret mutluluğunu, onları kötülüklerden uzaklaştırmayı hedeflediğinden, kişinin aklında, malında, sosyal itibar ve konumunda büyük zararlara, yıkımlara yol açan içkiyi kesin bir dille yasaklamıştır. Bu kötülüğe karşı vereceği mücadelede de insana büyük bir destek vermiş, akli ve ruhî dengeyi bozan, sarhoşluk veren ve sinir sistemini alt üst eden içkiyi haram kılmıştır. Bu konuda Kur'an'da şöyle buyurulmaktadır:

“Ey iman edenler! (Akli örten) içki (ve benzeri şeyler), kumar, dikili taşlar ve fal okları ancak, şeytan işi birer pisliktir. Onlardan kaçının ki kurtuluşa eresiniz. Şeytan, içki ve kumarla, ancak aranızda düşmanlık ve kin sokmak; sizi Allah'ı anmaktan ve namazdan alıkoymak ister. Artık vazgeçiyor musunuz?” (Mâide, 5/90-91)

Bu ayet içki konusunda nâzil olan en son ayettir. Neredeyse insanlık tarihi kadar uzun bir geçmişi bulunan ve hemen hemen bütün dönem ve toplumlarda görülen içki alışkanlığı, Kur'an'ın nazil olduğu sırada Hicaz-Arap toplumunda da büyük ölçüde yaygın olduğundan İslâm içkiyi haram kılarken diğer birçok hükümde olduğu gibi ikna edici ve tedricî bir metot takip etmiş, belli safhalardan sonra kesin yasaklama getirmiştir.

Alışkanlık ve bağımlılık yapan eylem ve davranışlardan kurtulmak belirli bir süreç ister. Bu itibarla İslâm önce iman, tevhid, Allah'a ibadet ve güzel ahlâkı yerleştirmeyi hedeflemiştir. Nitekim Hz. Âişe'nin değerlendirmesine göre, içki yasağının birden bire değil de tedricî olarak hükme bağlanmış olması, kökleşmiş bir âdet olan bir hususa ilişkin olan bu yasağın herhangi bir hoşnutsuzluk, bir direnç ve itiraz görmeden kolayca kabul edilip yerleşmesini sağlamıştır.

Tedricî, İslâmî eğitimde öncelikle başvuru olan bir eğitim yöntemi olma özelliği taşımaktadır. Bu yöntemden hareketle İslâm'da dinî emir ve yasaklar birdenbire indirilmemiş, zamana yayılmak suretiyle toplumun benimsemesi dikkate alınarak kolaydan zora doğru bir yol takip edilmiştir.

İçkinin yasaklanmasına ilişkin inen ayetlerde bu tedricîlik açıkça görülmektedir:

“Hurma ağaçlarının meyvelerinden ve üzüm-lerden hem içki, hem de güzel bir rızık ediniz. Elbette bunda aklını kullanan bir toplum için bir ibret vardır.” (Nahl, 16/67) ayeti, sarhoş edici şeylerle ilgili olarak inen ilk ayettir. İçki henüz haram kılınmamış olmakla birlikte, güzel rızık ve içki yan yana ifade edilmekte, ancak içkinin güzel bir şey olmadığına işaret edilmekte ve daha sonra gelecek olan içki yasağına hazırlık yapılmaktadır.

“Sana içkiyi ve kumarı sorarlar. De ki: Onlarda hem büyük günah, hem de insanlar için (bazı zahirî) yararlar vardır. Ama günahları yararlarından büyüktür.” (Bakara, 2/219)

Bu ayet içki yasağında ilk aşamadır. Ayette içkinin her ne kadar birtakım faydaları olsa da, zararlarının daha fazla olduğuna dikkat çekilmektedir. Fakat kesin bir hüküm verilmemektedir. Müslümanlar düşünmeye, zararları daha fazla olan bir şeyi terk etmeye yönlendirilmektedir. Bu aşama âdeta zihinsel hazırlık dönemi olma özelliği taşımaktadır. Müslümanlar içkiyi bırakmaya zihinsel ve duygusal açıdan hazırlanmaktadır.

“Ey inananlar, sarhoşken, ne dediğinizi bilene kadar, namaza yaklaşmayın!” (Nisâ, 4/43)

Bu ayet, içki yasağına doğru atılmış ikinci adımı oluşturmaktadır. İçmeye bir sınırlama getirilmektedir. Namazla içkinin bir arada bulunamayacağı ve içkinin bırakılmasının daha iyi olacağı vurgulanmaktadır. Çünkü Kur'an-ı Kerîm, bilinçli olmayı her ibadetin vazgeçilmez bir unsuru olarak görmektedir. Bu yüzden insan namaza ancak zihinsel melekelerine tam hâkim olduğu ve "ne dediğinin farkında bulunduğu" zaman durabilir.

Bu ayetle içkiyi yavaş yavaş bırakmaya yönelik bir süreç göze çarpmaktadır.

Görüldüğü üzere ilk ayetlerde açık ve kesin bir yasaklama üslûbu kullanılmayıp içki kötülenmiş; (Nahl, 16/66–67), sadece büyük günah olduğu belirtilmiş (Bakara, 2/219;) ve sarhoşken namaz kılınmaması istenmiştir (Nisâ, 4/43). Toplumda Allah'a iman, İslâm'ın daima her şeyin en iyi ve doğrusunu isteyeceğine, kötü ve çirkin şeyi de yasaklayacağına güven tam olarak yerleşince bu konuda yukarıdaki kesin yasak nâzil olmuş, artık içki kesin olarak yasaklanmıştır. Çünkü Müslümanlar artık içkinin yasaklanışına hazır bir durumdadır.

Sevgili Peygamberimiz de içkinin birçok sorununu beraberinde getirdiğini; *"İçkiden uzak durun, içki, bütün kötülüklerin anasıdır."* (Nesâî, "Eşribe", 44), *"İçki her kötülüğün anahtarıdır."* (İbn

Mâce, "Eşribe", 1) sözleriyle ifade etmiş; "Her sarhoşluk veren şey hamrdır (şarap), her hamr da haramdır." (Buhârî, "Edeb", 80; Müslim, "Eşribe", 73), "Çoğu sarhoş eden şeyin azı da haramdır." (Tirmizî, "Eşribe", 3; Ebû Dâvûd, "Eşribe", 5) sözleriyle bu yasağın özü ve kapsamı konusuna açıklık getirmiştir.

Sarhoşluk veren içkiler zamanla insanda alışkanlık meydana getirip bağımlılığa yol açar. Azı içen insan giderek çoğa yönelir, alışkanlığı arttıkça da aynı miktar etkili olmaz ve giderek içkinin miktarını artırır. Gerçekte az içmek, insanı kronik alkolikliğe götüren tehlikeli yolun başlangıcı niteliğindedir. Bu sebeple, içkiyi önlemenin en etkili yolu, azının da çoğu gibi yasaklanmasıdır. Dinimiz de bunu yapmış, sarhoş olunmasa bile sarhoş edici özelliği bulunan alkollü içkiyi azıcık bile olsa içmeyi haram kabul etmiştir. Nitekim İslâm'da, sarhoşluğun ağır bir suç kabul edilip cezalandırılması, (Buhârî, "Hudûd", 4; Müslim, "Hudûd", 35); içki ticaretinin yasaklanması, içki ile tedavinin kabul edilmemesi, (Müslim, "Eşribe", 3; Ebû Dâvûd, "Tıb", 11) hatta içki meclisinde bulunmanın bile kınanması (Tirmizî, "Edeb", 43; Ebû Dâvûd, "Et'ime", 18); İslâm'ın insanlığı içki tutkunluğundan kurtarma ve toplumda içkinin kökünü kazıma çabasının uzantılarıdır. Hz. Peygamber, bir hadislerinde içkiyi

üretenin, içenin, taşıyan ve taşıtanın, dağıtanın, satanın, bundan gelir elde edenin, satın alanın, ikram edenin ve parasını yiyenin lânetlendiğini bildirerek bu grup insanları ağır bir şekilde kınamıştır (Ebû Dâvûd, "Eşribe", 2; Tirmizî, "Büyû", 58; İbn Mâce, "Eşribe", 6).

İslâm dini insana yaratılanı tanıtmış, ferdî ve sosyal hayatı bütünüyle kucaklamış, insanın dünyada karşılaşabileceği sıkıntılara ve aklına gelen sorulara makul açıklamalar getirmiş, dünyaya gelmesine, yaşamasına ve ölüm sonrasına anlam kazandırmıştır. Bu itibarla Müslüman, yüz yüze geleceği sıkıntı ve problemler karşısında içkinin ve sarhoşluğun arkasına sığınma-

yacak ölçüde sağlam bir ruh yapısına ve iradeye sahiptir. Bunun içindir ki modern toplumlarda kişiyi içki kullanımına sürükleyen ferdî, ruhî, ailevî, ekonomik ve sosyal problemler, İslâm toplumlarında daha kolay ve sarsıntısız şekilde atlatılır.

İnsan diğer dünyevî ve nefsanî arzu ve eğilimlerinde olduğu gibi içki konusunda da, akıl ve iradesini beden ve duygularına egemen kılmadığı takdirde, nefesine ve tutkularına yenik düşmekte ve giderek kendi kendini kontrol edemez olmaktadır. İşte akli ile duygularının, irade ile zaaflarının çatıştığı bu alanda din de içkinin haram ve günah olduğunu bildirerek insana yardımcı olmakta, onu koruyup kollamaktadır.

Zararlı maddeleri bırakmada inanç ve iradeyi kullanmak gerekir. Alışkanlıklara kurban ve bağımlılığa tutsak olmamak için irade gücüne işlerlik kazandırmak gerekir. Bu itibarla sevgili Peygamberimiz (s.a.s.)'in içki yasaklanmadan önce müslümanların yüreklerindeki imanın olgunlaşmasına ve kişilerin iradelerini güçlendirmeye yönelik çabaları oldukça önemlidir. Zira bu inanç temeli oluşturulup, fikrî hazırlık tamamlandıktan sonra içkiyi yasaklayan ayet inmiş ve insanlık tarihinde emsali görülmeyen başarılı bir sonuç elde edilmiştir. İçkinin kesin

olarak yasaklandığını belirten ayet indiğinde; Müslümanlar, ellerinde bulunan içkileri Medine sokaklarına dökmüş, kaplarını kırmış ve bu kesin emre uyararak, o zararlı alışkanlıklarını hemen terk etmekte en küçük bir tereddüt bile göstermemişlerdir. (Bkz. "İçki", DİA., XXI, 455-464)

Böylelikle İslâm'ın içkiyle mücadelede öncelikli olarak fertlere, fertlerin birbirlerine ve Allah'a karşı sorumluluk bilinci aşılayıp sağlam bir dinî ve ahlâkî zemin kurmasının, yasaklamayı ve diğer hukukî önlemleri de bu zeminde gündeme getirmesinin önem ve etkisi daha iyi anlaşılmaktadır.

Bugün Türkiye'de alkolizmin tedavisiyle Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastahanesi'nin Alkol ve Madde Bağımlıları Tedavi Merkezi (AMATEM) ilgilenmekte, alkolle mücadele işini ise 1 Mart 1920'de kurulan, genel merkezi İstanbul'da ve Türkiye'nin birçok il ve ilçesinde şube ve temsilcilikleri bulunan Türkiye Yeşilay Cemiyeti yürütmektedir.

Uçucu Maddeler

Uçucu maddeler, pahalı olmayan, kolayca elde edilebilen, tıpta, sanayide ve günlük hayatta çeşitli amaçlarla yaygın olarak kullanılan boya incelticisi tineri, kuru temizleme maddeleri ile uhu, oje, bali gibi yapıştırıcı maddelerdir.

Uçucu maddelerin ucuz olması, hızlı etki göstermesi ve bu tür maddelere kolay ulaşılabilmesi nedeniyle uçucu maddeler çocuklar tarafından yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Uçucu madde bağımlılığı sorunu özellikle sokaklarda yaşayan, her türlü ihmal ve istismara açık çocuklar için büyük bir risk oluşturmaktadır.

Sokaktaki çocuklar...

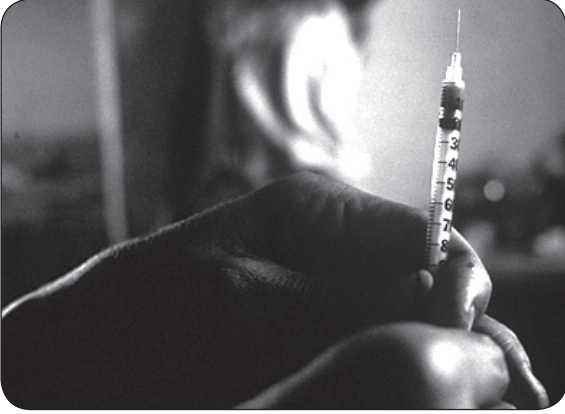
Özellikle büyük şehirlerde yaşayanlarımızın hemen hemen her gün görmeye alışkın oldukları görüntülerden biridir sokaktaki çocuklar... Kimi zaman onları birine bir şeyler satmaya çalışırken, kimi zaman bir parkın kenarında elindeki tiner torbasını içine çekerken görürüz. Bazen de marketten ya da büfeden çıktığımızda 'Abla karnım çok aç, bana para versene!' dediğinde karşılaşırız onları ve ne yapacağımızı şaşırır ya şaşkınlıktan aldığımız yiyeceği ona verir ya da kaşlarımızı çatar, hiçbir şey söylemeden ve gözlerine bakmamaya çalışarak hemen-cekik oradan uzaklaşırız. Çoğu zaman hiç düşünmeyiz bu çocuk neden sokakta ve daha ne kadar sokakta kalacak diye... İçimizde oradan 100-200 metre uzaklaştıktan sonra bu karşılaşmadan kalan korku, öfke ve acıma duygularından eser kalmaz... Ta ki ikinci bir karşılaşmaya kadar...

Sokaktaki çocuklar...

Aile içi şiddete maruz kalan, dayanamayarak sokağa kaçan çocuklar... Anne baba sevgisinden, oyunlardan habersiz, çocukluklarını yaşamadan büyüyen çocuklar... Oyun çağında oyununu, okul çağında okulunu feda etmek zorunda kalan çocuklar... Küçük yaşta büyük sorumluluklar altına giren çocuklar... İnsanlık

dışı koşullarda çalışan, çalıştırılan çocuklar... Yaşamlarını risk ve tehdit altında geçiren, sokakta suça itilerek yaşayan çocuklar... Ve birçoğu da büyümekle büyümemek arasında kalan çocuklar...

Sokaktaki şiddete karşı durabilmek ve dayak yediklerinde acı hissetmemek, sokaktaki soğuşa dayanabilmek, yaşadığı zorluklara karşı bedensel ve duygusal güç oluşturabilmek yani kendilerini güçlü ve cesaretli hissedebilmek, halüsinasyonlar görüp güzel şeyler hayal edebilmek ve utanma duygularını yok ettiği için rahatlıkla başkalarından yemek isteyip, dilenebilmek ve özgürce konuşabilmek için uçucu maddelere gereksinim duyan çocuklar... 'Sıcaklık hissediyorum.', 'Kafayı buluyorum.', 'Annemi, babamı, evi unutabiliyorum.' diyerek bali koklayan ve tiner çeken çocuklar...

Uyuşturucu Bağımlılığı

Uyuşturucu maddelerin kullanımı, çok eski dönemlerden beri insanlığın önemli kötü alışkanlık ve problemlerinden birini teşkil etmiştir.

Esrar, afyon, eroin, kokain, morfin gibi uyuşturucu maddeler, alkollü içkilerin vücutta meydana getirdiği tesiri fazlasıyla taşımakta; bünyede ve toplumda yol açtığı zararlar da o ölçüde büyük olmaktadır.

Sarhoşluk verici içkileri haram kılan İslâm, hiç şüphesiz alkolden daha etkili olan uyuşturucuları tabîi olarak haram kılar.

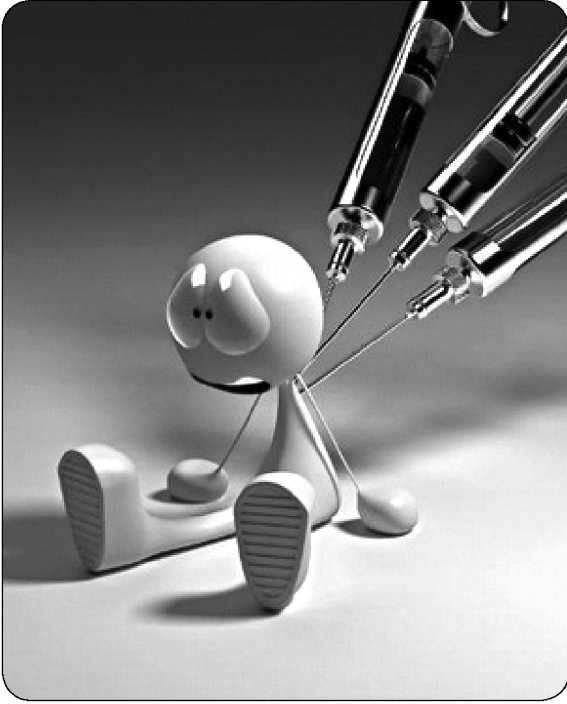
Bu kötü alışkanlığın ve hastalığın sebepleri arasında, insanın zaafı, çaresizlik, eğitimsizlik, insanların birbirini olumsuz yönde etkile-

meleri ve kötü çevre şartları, lüks ve gösterişe dayalı suni hayatın verdiği tatminsizlik, manevî boşluk, ideal yoksunluğu, fakirlik ve yalnızlığın verdiği çaresizlik vb. gösterilebilir.

İslâm dini kişiyi içki ve uyuşturucu madde kullanımına iten sebeplerle ayrı ayrı mücadele ettiği, her birine makul bir açıklama getirdiği gibi, sarhoşluğu ve uyuşturucu madde kullanımını da kesin bir üslûpla yasaklamıştır. Kur'an'da geçen içki yasağı (Mâide, 5/90), sarhoşluk veren, insanın aklî ve ruhî dengesini bozan bütün katı ve sıvı maddeleri kapsar. Hadislerde de her sarhoşluk veren şeyin haram olduğu bildirilmiş (Buhârî, "Vudû", 81, "Eşribe", 4, 10), çoğu sarhoşluk veren şeyin azının da haram olduğu, her sarhoşluk veren şeyin içki (hamr) hükmünde olduğu belirtilmiştir (Müslim, "Eşribe", 73-75; Ebû Dâvûd, "Eşribe", 5).

Uyuşturucu maddelerden esrar çok eski dönemlerden beri dünyanın birçok bölgesinde özellikle de Uzakdoğu'da bilinmekle birlikte İslâm'ın geldiği bölge ve dönemin insanlarınca fazla bilinmediği için Kur'an'da ve Sünnet'te o dönemin yaygın içkisi olan şarap (hamr) üzerinde durulmuş ve yasak bu örnek üzerinden anlatılmıştır.

İslâm'ın emir ve yasaklarındaki genel amaçlar dikkate alındığında, İslâm'ın bu konudaki

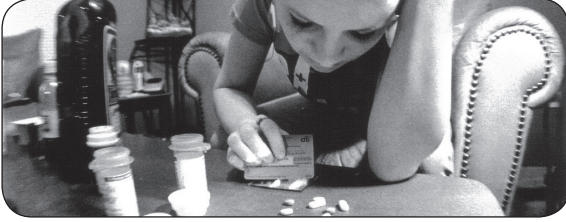

yaşadığının sadece şaraba veya belirli alkollü içkilere mahsus olmadığı, aklî ve ruhî dengeyi bozan, sinir sistemini uyuşturup beynin işlevlerini etkileyen, kişinin irade ve düşünme gücünü tamamen veya kısmen yok eden her türlü keyif verici uyuşturucunun da aynı yasak kapsamına girdiği görülür. Hatta bugün modern tıp, psikoloji ve toplum bilimleri esrar, afyon, eroin, kokain gibi uyuşturucu maddelerin insan sağ-

lığı ve toplum düzeni için içkiden de zararlı ve tehlikeli olduğunda birleşmektedir.

Uyuşturucu maddeler kişileri giderek dış dünyadan koparıp kendine bağımlı yapmakta, her türlü kötülük ve suçu işlemeye hazırlamakta ve âdeta insanı kendi öz kimliği olan insanlığından soyutlamaktadır. Bu kötü alışkanlık toplumda birçok sapıklık ve hastalığın yayılmasının da temel etkenini oluşturmaktadır. Batı ülkelerinde sarhoşluk ve içki kısmen hoş görülürken uyuşturucuya karşı yasal ve bilimsel planda büyük bir mücadele verilmesi bu yüzdendir. Bu ülkelerde bu konudaki çabaların sonuçsuz kalması ise, kişileri bu tür kötü alışkanlıktan alıkoyacak iç dinamiklerin bulunmayışı, dinî ve ahlâkî bağların çözülmüş, bencil ve çıkarıcı bir yaşam tarzının egemen olmasıdır.

İslâm, içki ve uyuşturucu kullanımını sert cezaî müeyyidelerle önlemek yerine, fertlerin kendilerine, topluma ve yaratanına karşı sorumluluk ve saygı duymasını sağlayacak bir inanç ve ahlâk bilincine sahip olmasına öncelik vermiş ve bu oldukça etkili bir metot olmuştur. Müslüman toplumlarda içkinin ve özellikle uyuşturucu madde kullanımının Batı toplumlarına göre oldukça düşük olmasının temelinde İslâm'ın bu olumlu yaklaşımı yatmaktadır.

Uyuşturucu Bağımlıları

“Yaşamak... Yaşamadan yaşamak... Ölmek... Ya ölünce... Ölümünden sonrası ne olacak?... Esrar ve hap aldıkça, iğne yaptıkça, bu düşüncelerin şiddeti artıyor, almazsam yaşama umudum kayboluyordu. Çıldıracaktım. Yoksa çıldırmış mıydım? Bilemiyorum.”

“Hayır diyemedim. İç dediler içtim. Bazen hayır dedim. Israr ettiler yine içtim. İki kez dayandım, üçüncüde dayanamadım içtim. Hayır demek zor geldi. Hayır dersem yalnız kalacağımı düşündüm. Onlara uydum. Aslında onlar yalnız kalmamak için bana da içirdiler. Şimdi hepsi dağıldı. Kimi bıraktı, kimi bağımlı oldu, kayboldu. Hayır diyemedim, yalnız kalmamak için içtim. Ama şimdi yalnızım...”

“Anladım ki, bu ilacı bir kere tanıyıp kullanmak bütün hayatı yok ediyor. Ailemi, geçmişimi, geleceğimi, sevdiğlerimi, her şeyimi yitirdim. Kısaca, güzel olan her şeyi bir iğnelik mutluluk uğruna silip attım. Bir kere müptela olmuşum.

Bırakmak istiyorum, ama olmuyor... Kendime güvenim, saygım kalmadı. Yaşama gücümü ve sevincimi kaybettim. En kötüsü asla düzelemeyeceğim endişesi..."

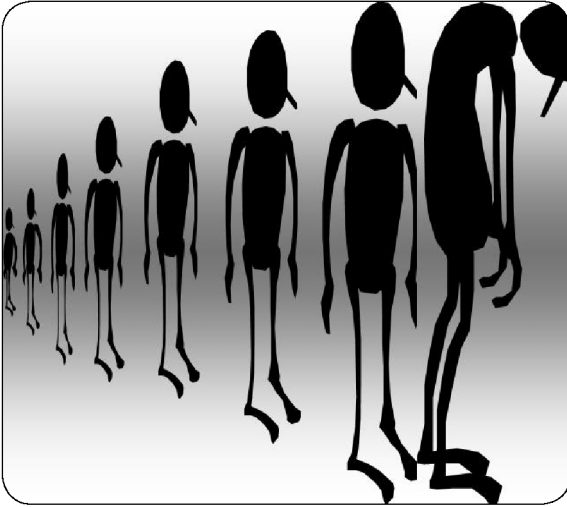
Bunlar, hayatlarının baharında, çağımızın getirdiği en büyük tehlikelerden birinin, uyuşturucu illetinin pençesine düşmüş bedbaht gençlerden yalnızca birkaçının feryatlarıdır.

Maalesef günümüzde uyuşturucu kullananların sayısı artıyor, uyuşturucu kurbanlarının sayısı her geçen gün çığ gibi büyüyor...

Uyuşturucu çözüm değil çözümsüzlüktür !!!

İnsanlar hayat boyu zorluklarla karşılaşır. Hayat acılarla ve engellerle doludur. Bazı insanlar bunları bir an önce aşmak ister. Bu amaçla ya sorunlarından kaçarlar, ya da çözüm getirmeyecek şeyler yaparlar. Acıları hissetmemek ya da zorluklardan saklanmak için alkol ya da diğer uyuşturucu maddeleri kullanırlar... Ancak sadece ve sadece zorluklara katlanabilenler... ve acıyla yüzleşebilenler... Ve onlarla başa çıkmayı öğrenenler mutlu sona ulaşacaklardır.

Hayatta keder ve mutluluk, üzüntü ve sevinç hep vardır ve bu böyle devam edip gidecektir. Bugün katlanamadığımız birçok sıkıntının yarın

sona ermesi ve mutlu günlerin gelmesi her zaman mümkündür.

Öyleyse ruh bedende kaldıkça Allah'tan ümit kesilmez. Her gecenin bir sabahı olduğu gibi, her zorluğun da bir kolaylığı vardır. Nitekim Kur'an-ı Kerîm'de Allah'ın insana şah damarından daha yakın olduğu ve ondan ancak inanmayanların ümit keseceği haber veriliyor (Kaf, 50/16; Yusuf, 12/87). Buna göre insanın çaresiz ve ümitsiz kaldığı anlarda ona rahmet, bereket ve ümit kapılarını açan, umulmayan ve beklenmeyen yerlerden kolaylıklar ihsan eden Yüce Allah'tır. Çünkü O'nun her şeye gücü yeter. O'na dayanan da güç kazanır.

Sıkıntılara göğüs germek, acıya ve kedere karşı sabır göstermek, şartlar ne kadar kötü olursa olsun, Allah'a olan inanç ve güveni yitirmemek Müslüman'ın temel karakteri ve ilkesi olmalıdır. Üstelik bu yolda gösterilen sabır ve mücadelenin Allah katında büyük bir ecri ve değeri bulunmaktadır.

Öyleyse Müslüman, her türlü sıkıntılı anında, Yüce Allah'a dua ve niyazda bulunmalı, O'nun engin lütuf ve keremine sığınmalıdır. Çünkü sıkıntılara çare, dertlere deva, hastalıklara şifa veren ancak O'dur.

Eyvah! Çocuğum madde bağımlısı!

Göz aydınlığımız, sevincimiz, ümidimiz...

Yaraticımızın eşsiz armağanı, cennet çiçeği, gönül meyvesi... Çocuklarımız...

Dünya hayatının süsü, neşesi, masumiyetin ta kendisi...

İmtihanımız, yarınlarımızın mimarı,

Çağlayan ırmakları yüreklerimizin...

Yolumuz umut, umudumuz çocuk...

Çocuklar, ailelerinin umudu ve geleceğidir. Onları hayata daha iyi hazırlayabilmek için ne çok fedakârlıklara katlanır ana-babalar. Bütün dilekleri çocuklarının iyi yetişmiş, mutlu ve huzurlu bir insan olmasıdır.

Yazık ki çocukların mutlu olması için yalnızca ailelerin iyi niyet ve çabaları yetmemekte, her zaman onları kötü alışkanlık ve yollardan koruyamamaktadırlar. Çocuklarının uyuşturucu ya da uyarıcı maddeler kullandığını öğrenmek her anne ve baba için büyük bir yıkım, hayal kırıklığı ve üzüntü kaynağıdır.

Çocuklarının madde bağımlısı olduğunu öğrenen anne babalar değişik tepkiler verebilir, farklı duygular hissedebilir. İlk başta bunun gerçek olduğunu kabullenmekte zorlanır. Hatta bu nedenle olayı gizlemeye, kimseyle paylaşmamaya yönelebilir ve bütün bunların sonucu olarak da yardım almaktan kaçınabilir. Çıkmaz bir duruma düşüldüğü zannedilerek çaresiz bir durum yaşanabilir.

Uyuşturucu ve diğer kötü alışkanlıklar, umut ve gelecek demek olan gençlerin hayatlarını bir anda söndürebilmektedir. Ana-babaların düşleri ve çabaları da uyuşturucu ile birlikte ölmektedir. Çünkü uyuşturucu insanı bir daha geri dönülmesi imkânsız bir yolun yolcusu yapmaktadır. Nice anne ve babanın yüreği kan ağlamakta, pek çok insan uyuşturucu illeti yüzünden yaşama veda etmektedir.

Bu tür alışkanlıkları olmayan, her yönüyle sağlıklı nesiller yetiştirebilmek, elbette ki en güzel olanı. Hiç arzu etmediğimiz hâlde

çocuklarımız bu alışkanlıkların batağına saplanmış olabilir.

Öyleyse ne yapmalıyız?

Hiç şüphesiz, çocuğunun madde kullandığını öğrenmek her anne-baba için şok edici bir durumdur. Ebeveynlerin ilk tepkileri şöyle olabilir:

- Kabullenmez ve inkâr ederler: “Yok, benim çocuğum asla kullanmaz; benim oğlum, kızım bu tuzaklara düşmez.”
- Kendini ve eşini suçlar, tartışmalar yaşarlar:

“Bu çocuk senin yüzünden böyle oldu.”, “Ben asla iyi anne-baba olamadım.”

- Hayal kırıklığı, çaresizlik duygusu yaşarlar: “Ben onu bunun için mi yetiştirdim.” “Her şey bitti artık hiçbir şey eskisi gibi olamaz.”

- Öfke duyarlar: “Benim böyle evladım olmaz.”

- Çocuğu suçlayan ve aşağılayan tarzda konuşmalar yapabilirler: “Kendini düşünmedin, bizleri de mi düşünmedin?”, “Senden ne köy olur ne kasaba.”

- Uç kararlar alma eğiliminde olabilirler: “Bu okula gitmek artık bitti.”

Bu süreçlerin yaşanması normaldir. Ancak anne-babanın kendi aralarındaki ya da çocuklarıyla olan çatışma ve tartışmaları uyuşturucuya başlamada önemli bir etkidir. Bu çatışmalar sonucunda sürekli olumsuz duyguların ifade edilmesi, aile bağlarının zayıflamasına ve bireyin kendine olan güveninin azalmasına yol açar. Ailedeki çatışmaların bunalıma sürüklediği gençler, olan biteni unutmak için sığınacak sıcak bir mekân ararlar. Bu sıcaklığı onlara aile sağlayamadığı takdirde, oluşan boşluğu istenmeyen arkadaş ve alışkanlıklar dolduracaktır.

Madde kullanan çocuğunuza anne-baba olarak şu şekilde yaklaşabilirsiniz:

- ***Maddeler ve olumsuz etkileri hakkında mutlaka çocuğunuz ile konuşmalı, onu dinlemelisiniz.*** Birçok aile çocuğu ile alkol ve diğer maddelerin kullanımını konuşmaktan kaçınır. Bazıları kendi çocuklarının böyle maddelerle karşılaşmayacağını düşünür. Bazıları ise bunu nasıl konuşacağını bilmediği için veya böyle fikirleri çocuğun kafasına koymak istemediği için konuşmaz. Çocuğunuz böyle bir problem yaşayınca kadar beklemeyin. Tedavi programlarına giren birçok genç, ailelerin öğrenmesinden önceki en az iki yıldan beri madde kullandıklarını açıklamaktadırlar. Çocuğunuzla madde ve alkol hakkında daha erken konuşmaya başlayın ve iletişim kanallarını açık tutun.

İyi iletişim için de iyi dinlemek gerekir. Dinlemek, konuşmak değildir. Onu anlamaktır. Dinlemek, onu dinlediğini ve anladığını göstermektir.

- ***Ön yargılarınızın farkında olun.*** Onu ve yaptıklarını anlamak zorundayız. O kendi doğrularını yapıyor ve yaşıyor. Onun doğruları bizim doğrularımızdan farklı olabilir. Bazı davranışlarını, bilerek yapmadığını da kabullenmemiz gerekiyor. Eleştirilmesi gereken onun kendisi değil, davranışları olmalıdır. Dolayısıyla

çocuğunuza “kötü, işe yaramaz, adam olmaz” biçiminde önyargıyla yaklaşılması son derece yanlıştır. Bu durum sadece çevresinin değil onun da kendisinden vazgeçmesine ve durumun gittikçe kötüleşmesine sebep olur.

- **Amacınızın ona destek ve yardımcı olmak olduğunu belirtin.** Her zaman onun yanında olacağınızı hatırlatarak, şimdi olmasa bile hazır olduğunda onu dinleyebileceğinizi hissettirin.

- **Ona iyi bir model ve örnek olun.** Kullandığınız tüm bağımlılık yapıcı maddeleri bırakın. “Dediğimi yap, yaptığımı yapma!” asla işe yaramaz. (Geniş bilgi için bk. Özcan Köknel, *Bağımlılık, Alkol ve Madde Bağımlılığı*, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul 1998, s. 260-276; Kültegin Öge, age., s. 74-79)

Sonuç

Toplumları derinden sarsan sayısız sorunların yaşandığı günümüzde, insanlık onuruna yakışır aydınlık geleceğin inşası için birey, aile ve toplum olarak hepimize ciddi görevler düşmektedir.

Özellikle gençlerin fikir ve zihin dünyalarının sağlam inanç ve manevî değerlerle temellendirilmesi gerekir. Zira toplum; inançlı, ruhen ve bedenen sıhhatli ve dinamik gençlerle ayakta durur. Fikren ve bedenen olgun bir nesil, bir milletin en sağlam dayanağıdır. Beyni uyuşturulmuş, enerji ve gençlik heyecanını, hizmet, gayret ve azmini yitirmiş bir nesil ise, bir milletin yok olması demektir.

Bunun için ülkeler üzerinde siyasi emelleri olanlar ve uyuşturucu tacirleri hedef kitle olarak gençliği seçmektedir. Gençler taklit, özentî, kötü arkadaş, aşırı lüks ve eğlence düşkünlüğü, manevî boşluk ve mutsuzluk, aile yapısındaki bozukluklar, geçimsizlikler sebepleri ile kolayca uyuşturucu tuzağına düşmektedirler. Zararlı alışkanlıklar gençleri millî ve manevî değerlerden koparmakta, kavgacı, sinirli ve uyumsuz bir insan hâline getirmektedir.

Yukarıda işaret ettiğimiz zararlar göz önüne alınarak mücadele için öncelikle alkol ve madde kullanmamış kişilerin bu maddeye başlamalarını engelleyici ciddi tedbirler alınmalı, bağımlı hastaların tedavi ve rehabilitasyonları gerçekleştirilmeli, aile, okul, cami ve üniversite, medya el ele verip üzerine düşen bütün sorumlulukları yerine getirmelidir.

Bu konuda atılması gereken ilk adım aileden başlamalıdır. Çünkü aile toplumun temel taşı olmakla birlikte sağlıklı nesillerin yetişmesinde etkili bir okul konumundadır.

Aile, insanların ahlâkî çöküntüden korunmak amacıyla sığınabilecekleri ender çevrelerden biri, kimlik ve kişiliğin geliştiği ortamdır. Ayrıca inançlar, değerler, gelenek ve göreneklerle iyi ve yararlı alışkanlıklar ilk ve en sağlıklı bir biçimde aile içerisinde kazanılır. Bu yüzden ai-

lenin sevgi, saygı, sadakat ve iyi ilişkiler temeli üzerine oturtulması önemlidir. Uzmanların belirttiğine göre aile içerisinde sevgi ve saygı gören çocuklar madde bağımlılığına kolay kolay yakalanmamaktadır.

Milletlerin varlığı ve birliğinin sadece ekonomik problemlerin çözülmesi ile sağlanamayacağı, bilakis dinî ve ahlâkî değerlerin yaşatılması, fertlerin ruh ve beden sağlıklarının da korunması ile mümkün olacağı bir gerçektir.

Uyuşturucularla mücadele konusunda çalışmalar yapmak, hem toplumsal bir sorumluluk hem de dinî bir görevdir. Bu mücadele Kur'an-ı Kerim'de güzel, doğru, hayırlı iş anlamına gelen "salih amel" ve hayrı, iyiliği teşvik, kötülüğü önleme anlamına gelen "emr-i bi'l-ma'ruf nehy-i ani'l-münker" kapsamında değerlendirilebilir. O hâlde Yüce Allah'ın bizlere bahsettiği akıl ve iradeyi kullanarak her türlü zararlı, bağımlılık yapan maddeyi bırakmamız mümkündür. Binlerce bağımlı bunu başarmıştır. Hiç vakit geçirmeden "Zararın neresinden dönülürse kârdır." diyerek, zararlı maddelerden uzaklaşılmalı, birey ve toplum olarak daha huzurlu ve mutlu bir hayata kavuşmalıyız.

Bu toplumsal sorunu, kendi ellerimizle ortaya çıkardık. Mücadelesi ise toplumun ömrü süresince devam edecektir. Bu itibarla madde

bağımlılığının ardında yatan toplumsal zemini görüp bataklığı kurtarmak, pansuman tedbirlerle vakit geçirmekten daha önemlidir. Bağımlılığın en kesin çözümü bağlanmamak ve bağlanmayı engelleyici önlemleri almaktır.

